

Från överskott till resurser

KlädRätt

EN DEL AV RÄDDNINGSMISSIONEN

Innehåll

1. Introduktion	3
Samhället lider av både överskott och underskott	3
Datainsamling och analys	3
2. Bakgrund	4
Räddningsmissionen	4
Kläder – mer än tyg och trender	4
Cirkulär och social ekonomi	4
Kläder som grundläggande rättighet	5
När köpstopp inte är ett val	7
Osålda kläder och textilavfall	8
3. KlädRätt	9
När kläder kostar mat	9
Från lågt marknadsvärde till högt samhällsvärde	10
Ett hållbart retursystem	10
4. Avslutning	11
Sammanfattning	11
Tack och kontaktuppgifter	12

Samhället lider av både överskott och underskott

För barnfamiljer i ekonomiskt utsatta situationer förstärker bristen på tillgång till funktionella kläder exkludering och social ojämlikhet¹. Samtidigt genererar klädinustrins nuvarande produktionssystem stora mängder överskott, vilket ofta resulterar i att kläder förstörs trots att de är fullt användbara².

En global omställning mot cirkulär ekonomi³, är en avgörande faktor för att driva hållbara och socialt inkluderande lösningar på samhällets behov och utmaningar⁴.

Räddningsmissionen introducerar nu KlädRätt, ett initiativ som syftar till att omfördela överskott från klädinustrin till ekonomiskt utsatta grupper. Genom att kombinera social innovation med cirkulär ekonomi adresserar KlädRätt frågor om textilavfall, ekonomisk utsatthet och hållbar konsumtion. Konceptet bidrar till miljömässig och social hållbarhet och har potential att skalas upp och spridas.

” Vuxna kan ha en kofta i flera år, men inte barnen. De säger att det gör ont i fötterna när skorna blir för små, och att köpa nya för alla årstider blir väldigt dyrt.

VÅRDNADSHAVARE, TYNNERED 2024

Datainsamling och analys

- **Fokusgrupper**
Genomfördes med 20 deltagare (vårdnadshavare och högstadiungdomar) från Räddningsmissionens Communityarbete.
- **Enkätundersökning**
Totalt 370 svar från MatRätts barnfamiljsmedlemmar.
- **Dialogsamtal**
Intervjuer med klädföretag, producenter och hållbarhetsaktörer.
- **Omvärldsanalys**
Rapporter och studier från nationella barnrättsorganisationer och internationella aktörer har analyserats för att identifiera utmaningar, behov och möjligheter.

¹ Missing out- Barns och ungas erfarenheter av ekonomiska svårigheter | Rädda Barnen

² Roberts et al. 2023 - ScienceDirect

³ EUR-Lex - 52020DC0098 - EN - EUR-Lex

⁴ Producentansvar för textil - en del av den cirkulära ekonomin - Regeringen.se

Räddningsmissionen

Räddningsmissionen bedriver socialt arbete genom ett 30-tal olika verksamheter i flera delar av samhället. Gemensamt för alla dessa är att skapa inkluderande gemenskaper och möta människor i ögonhöjd. För att bekämpa social utsatthet jobbar vi med både akuta, långsiktiga och förebyggande insatser.

Inom området Socialt företagande utvecklar vi hållbara affärsmodeller med fokus på arbetsintegration och områden med stora samhällsutmaningar, för att skapa långsiktiga förändringar.

Sedan 2020 har Räddningsmissionen framgångsrikt etablerat tre sociala supermarkets, "MatRätt", med totalt 12 000 medlemmar. Vi samarbetar med ett hundratal företag inom livsmedelsbranschen för att minska matsvinnet. MatRätt räddar årligen ca 2000 ton mat från att slängas och har bidragit med lösningar på livsmedelsbranschens avfallsutmaningar, såväl som säkrat tillgången till mat för medlemmar i ekonomisk utsatthet i Göteborg.

Kläder är inte bara tyg och trender – de är en förutsättning för en värdig tillvaro och en nyckel till att kunna delta i samhället.

Kläder – mer än tyg och trender

Räddningsmissionen delar årligen ut kläder till människor som vi möter i våra verksamheter. Det kan vara personer som lever i hemlöshet, kvinnor i skyddat boende eller barnfamiljer i ekonomisk utsatthet.

För ekonomiskt utsatta barnfamiljer är tillgången till kläder en daglig kamp, vilket kan leda till social exkludering och ökad stress⁵. Kläder är inte bara tyg och trender – de är en förutsättning för en värdig tillvaro och en nyckel till att kunna delta i samhället.

Samtidigt visar forskning⁶ att textilavfall är ett växande problem, med miljontals ton osålda eller returnerade kläder som förstörs varje år. I ljuset av kommande EU-direktiv⁷ som förbjuder destruktion av osålda textilier, behövs innovativa lösningar som förenar ekologisk och social hållbarhet.

Cirkulär och social ekonomi

Klädindustrins överproduktion och familjers ekonomiska utsatthet är två sidor av samma mynt – resurser slösas samtidigt som många saknar grundläggande tillgångar.

Räddningsmissionens initiativ KlädRätt adresserar denna utmaning genom att utveckla en social klädbutik som förenar hållbarhet med social inkludering.

⁵ Missing out- Barns och ungas erfarenheter av ekonomiska svårigheter | Rädda Barnen

⁶ Roberts et al. 2023 - ScienceDirect

⁷ Producentansvar för textil – en del av den cirkulära ekonomin - Regeringen.se

Kläder som grundläggande rättighet

87%

av MatRätts medlemmar har inte resurser att köpa kläder till sig själva eller sina barn.

KLÄDER ÄR EN NYCKEL TILL SOCIAL INKLUDERING

Tillgången till kläder påverkar särskilt barn i ekonomiskt utsatta familjer⁸. Kläder och skor är en betydande faktor för social inkludering och en förutsättning för att kunna delta i fritidsaktiviteter såväl som i vardagliga aktiviteter i förskola och skola⁹.

Majoriteten behöver konsumera mindre, men det finns de som behöver konsumera mer för att täcka de mest grundläggande behoven.

BARNKONVENTIONEN & MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Enligt FN:s internationella konvention om mänskliga rättigheter har alla individer rätt till en adekvat levnadsstandard, vilket inkluderar kläder¹⁰. Även barnkonventionen belyser rätten till en skälig levnadsstandard, i synnerhet tillgång till mat, kläder och boende¹¹.

” Här i Sverige ska man ha inneskor, uteskor, träningsskor, regnstövlar. Om man räknar allt blir det dyrt, 5000 kr för bara några månader. Vissa familjer har inte råd och då är det orättvist att lärare gör orosanmälan.

VÅRDNADSHAVARE, TYNNERED 2024

⁸ Missing out- Barns och ungas erfarenheter av ekonomiska svårigheter | Rädda Barnen

⁹ Pep-rapporten 2024 - Ekonomisk ojämlikhet bidrar till barnens hälsoklyfta - Generation Pep Sweden

¹⁰ FN:s konventioner om mänskliga rättigheter - Regeringen.se

¹¹ Barnkonventionen - UNICEF Sverige | unicef.se

” Hur ska man handla mindre kläder när skolan kräver att barnen har allt? Man tänker inte på människor.

De tänker hela tiden på miljö men inte på människor. Man säger att gräset dör, haven dör, men människor dör inombords. Man tänker inte på det.

När köpstopp inte är ett val

Att skapa möjligheter för hållbar konsumtion som inkluderar alla grupper i samhället, oavsett ekonomiska förutsättningar, är en viktig del av hållbarhetsutvecklingen. För familjer i ekonomisk utsatthet är köpstopp inte en fråga om miljömedvetenhet, utan en påtvingad realitet.

Utmaningen är att göra cirkulär konsumtion tillgänglig för alla. Medan majoriteten av MatRätts medlemmar handlar second hand, upplever många att det ändå inte räcker för att tillgodose familjens behov. Det är helt enkelt svårt att få råd med nya kläder.

AV MATRÄTTS MEDLEMMAR...

... har 40% tre barn eller fler.

... är 54% ensamstående.

... har 90% behov av att handla kläder till reducerade priser.

43%

av MatRätts medlemmar handlar de flesta kläderna i Second hand-butiker.

72%

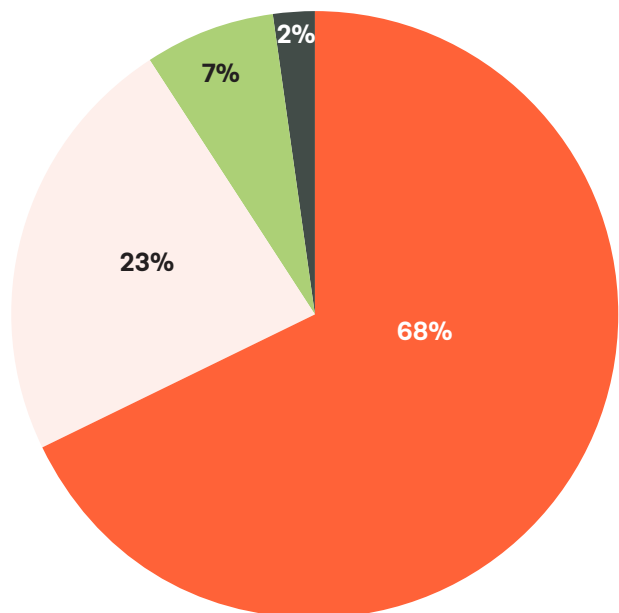
av MatRätts medlemmar har vid ett eller flera tillfällen behövt avstå från aktivitet (idrott, fritid, resa, utomhusaktivitet) på grund av brist på funktionsdugliga/passande kläder.

77%

av MatRätts medlemmar har någon gång oroat sig för att deras barn inte har tillgång till tillräckligt varma/hela/passande kläder.

Vad är viktigast för dig när du handlar kläder?

Undersökning bland medlemmar i MatRätt-kategorin barnfamiljer

Osålda kläder skapar utmaningar

Textilbranschen står inför flera hållbarhetsutmaningar. Däribland överproduktion och stora volymer osålda varor, ökad returhantering inom E-handeln, export som bidrar till miljöpåverkan samt ökande kostnader för lagerhållning och avfallshantering. Samtidigt kräver EU från och med 2025 att tillverkare och importörer tar ansvar för sina produkters hela livscykel.

Överproduktion

Klädindustrins överproduktion drivs av snabbmode och e-handel, vilket resulterar i överskott¹² som ofta destrueras för att minska kostnader och skydda varumärken. Produkter returneras och blir överflödiga på lager, vilket leder till att kläder ofta förstörs för att sänka kostnader och skydda varumärkets integritet. Forskning från bland annat Lunds universitet¹³ visar att ekonomiska och praktiska skäl gör att företag föredrar att förstöra kläder snarare än att återanvända dem.

Export

Den globala textilindustrin skapar årligen 92 miljoner ton avfall, där mycket består av osålda eller returnerade kläder. I Sverige förstörs många av dessa plagg eller exporteras till länder som saknar återvinningskapacitet, exempelvis Ghana. Där är upp till 40 % av de importerade kläderna osäljbara, vilket orsakar allvarliga miljöproblem. Oanvända plagg från butiker och välgörenhetssamlingar utgör en stor del av detta avfall¹⁴.

Returer och reklamationer

Returer skapar betydande negativa och kostsamma konsekvenser för företag, inklusive ökade logistikkostnader, lageröverskott och hanteringskostnader, samt potentiella risker för varumärkesintegriteten¹⁵. De kan också leda till högre nivåer av destruktion, eftersom returnerade produkter ofta bedöms som ekonomiskt oattraktiva att reparera, återanvända eller sälja på nytt.

Nya EU-direktiv

Samtidigt kräver EU från och med 2025 att ingen textil får gå till förbränning och längre fram kommer även lagstiftning som kräver att tillverkare och importörer tar ansvar för sina produkters hela livscykel. EU spelar en central roll i att driva textilindustrins omställning genom Green Deal och handlingsplanen för cirkulär ekonomi, som inkluderar hållbar design, digitala produktpass och rätt till reparation¹⁷.

¹² Framtidens hållbara kläder - IVL.se

¹³ Roberts et al. 2023 - ScienceDirect

¹⁴ Fast Fashion Slow Poison, Report by Greenpeace - Greenpeace

¹⁵ Roberts et al. 2023 - ScienceDirect

¹⁶ Producentansvar för textil - en del av den cirkulära ekonomin - Regeringen.se

¹⁷ EUR-Lex - 52020DC0098 - EN - EUR-Lex

När kläder kostar mat

KlädRätt kombinerar social nytta med hållbarhet genom att samla in kläder som annars riskerar att förstöras eller inte komma till användning. Dessa kläder erbjuds till ett reducerat pris för medlemmar, främst barnfamiljer och hushåll med låg inkomst. Medlemssystemet är baserat på ett månatligt saldo som kan användas för att köpa kläder i butiken, motsvarande cirka 30% av Konsumentverkets uppskattade klädkostnad för en barnfamilj.

För företag erbjuder KlädRätt en hållbar och lokal lösning genom att ta hand om överlager och returer som annars skulle innebära höga hanterings- och transportkostnader. Genom att samarbeta med KlädRätt kan företag minska sitt avfall och stärka sin hållbarhetsprofil samt uppfylla kommande EU-direktiv som förbjuder förstörelse av osålda kläder från 2025. Konceptet bidrar till miljömässig och social hållbarhet och har potential att skalas upp och spridas.

Donationer = välgörenhet?

Inte enligt oss. Genom Räddningsmissionens sociala affärsmodell bidrar kläddonationer till social och cirkulär ekonomi genom:

- **Mer jämlik tillgång till funktionella kläder**
- **Sysselsättning och stöd att närma sig arbetsmarknaden**
- **Konsumentkraft och egenmakt**
- **Etablering i eftersatta områden**
- **Sociala mötesplatser och infrastruktur för socioekonomiskt utsatta grupper**

Från lågt marknadsvärde till högt samhällsvärde

KlädRätt erbjuder en praktisk och skalbar lösning som kombinerar social innovation med cirkulär ekonomi. Konceptet är utformat för att tillgodose behoven hos både företag och samhälle genom att skapa värde från osålda kläder och textilavfall.

Genom att etablera sociala klädbutiker och samarbeta med företag adresserar KlädRätt flera hållbarhetsutmaningar samtidigt.

Social hållbarhet

- KlädRätt ger ekonomiskt utsatta familjer tillgång till prisvärda och funktionella kläder.
- KlädRätt erbjuder arbetsträning som öppnar vägar till arbetslivet.
- Donationerna stärker företagens hållbarhetsarbete och bidrar till CSR-mål.

Ekonomisk hållbarhet

- Minskade hanterings- och lagerkostnader av varor med lågt värde.
- Remake och återbruk stärker den cirkulära och sociala ekonomin.
- Ekonomiskt hållbar modell som står på egna ben.

Ekologisk hållbarhet

- Förlänger livslängden på osålda plagg och bidrar till en säkrare donationskedja.
- Företag möter EUs krav om minskat textilavfall genom att donera osålda plagg till KlädRätt
- Färre kläder skickas på export och riskerar att bidra till miljöförstöring.

KlädRätts affärsidé gör att produkter med ett lågt marknadsvärde får ett högt samhällsvärde.

Ett hållbart retursystem

Returer, reklamationer, "out of season", "deadstock", – oavsett var i flödet varor med lågt värde uppstår, skräddarsyr vi en lösning för att ta vara på osålda kläder.

Tillsammans med vår partner Inretrn utvecklar vi under 2025 en systemlösning för hållbara returer. Att omrikta varor med lågt värde direkt från konsument minskar inte bara hanteringskostnader och lagerhållning utan även onödiga transporter.

Räddningsmissionen har även utvecklat en app som gör det enkelt för företag att donera både kläder, livsmedel och andra förnödenheter. Donationer levereras till Räddningsmissionens logistikcentral där de sorteras och fördelas till våra olika verksamheter.

- **Reducerade returkostnader**
- **Färre antal (minimerad post) slängda kläder**
- **Returer får ett nytt värde**

Tillsammans kan vi möta tre stora samhällsutmaningar:

***Ekonomisk
utsatthet***

Klädöverskott

***Arbetslöshet och
utanförskap***

Vår ambition är att vara en del av en större omställning mot en cirkulär ekonomi, samtidigt som vi säkerställer att resurser tas tillvara istället för att förstöras.

- Vårt mål är att minska avfall och maximera resursutnyttjande genom att skapa en hållbar modell för återanvändning. Genom att erbjuda kläder till ekonomiskt utsatta grupper möter vi verkliga behov och säkerställer tillgången till funktionella plagg.
- Vi arbetar utifrån dagens situation, där vi aktivt påverkar och bidrar till en omfördelning av resurser.
- Vi etablerar samarbeten för hantering av textilier som inte kan säljas och ser stora möjligheter att i utvecklingen kombinera rekonditionering av plagg med arbetsintegrerade insatser.
- En hållbar utveckling omfattar fler dimensioner än den ekologiska. KlädRätt är ett initiativ som även stärker den sociala och ekonomiska hållbarheten.
- Vi ser oss som ett komplement till andra aktörer inom secondhand-marknaden. Vi etablerar oss i områden där våra målgrupper finns och vänder oss direkt till medlemmar. Vi tror att alla goda krafter behövs och konkurrerar därför inte med någon.

Tack!

Förstudie och projektplanering har genomförts under 2024 i samverkan och samråd med bland andra:

Studio Berget

Majblomman

Nordiska Textilakademin

Högskolan Borås

Inretrn

Wargön Innovation

Västra Götalandsregionen

Didriksons

Tack till Katarina Nordström, GU Ventures och Västra Götalandsregionen för projekt- och startstöd för systemutveckling av hållbara returerna. Tack också till de vårdnadshavare, högstadiungdomar och medlemmar som har bidragit med svar och insikter.

Kontakt

Emelie Heilmann Agervi

emelie.heilmann@raddningsmissionen.se

Verksamhetsutvecklare, Socialt företagande Räddningsmissionen

Ida-Lina Frisell Aasland

ida-lina.frisell@raddningsmissionen.se

Områdeschef, Socialt företagande Räddningsmissionen

Räddningsmissionen

Västra Hamngatan 7C, 411 17 Göteborg

info@raddningsmissionen.se

Vxl: 031-712 12 00